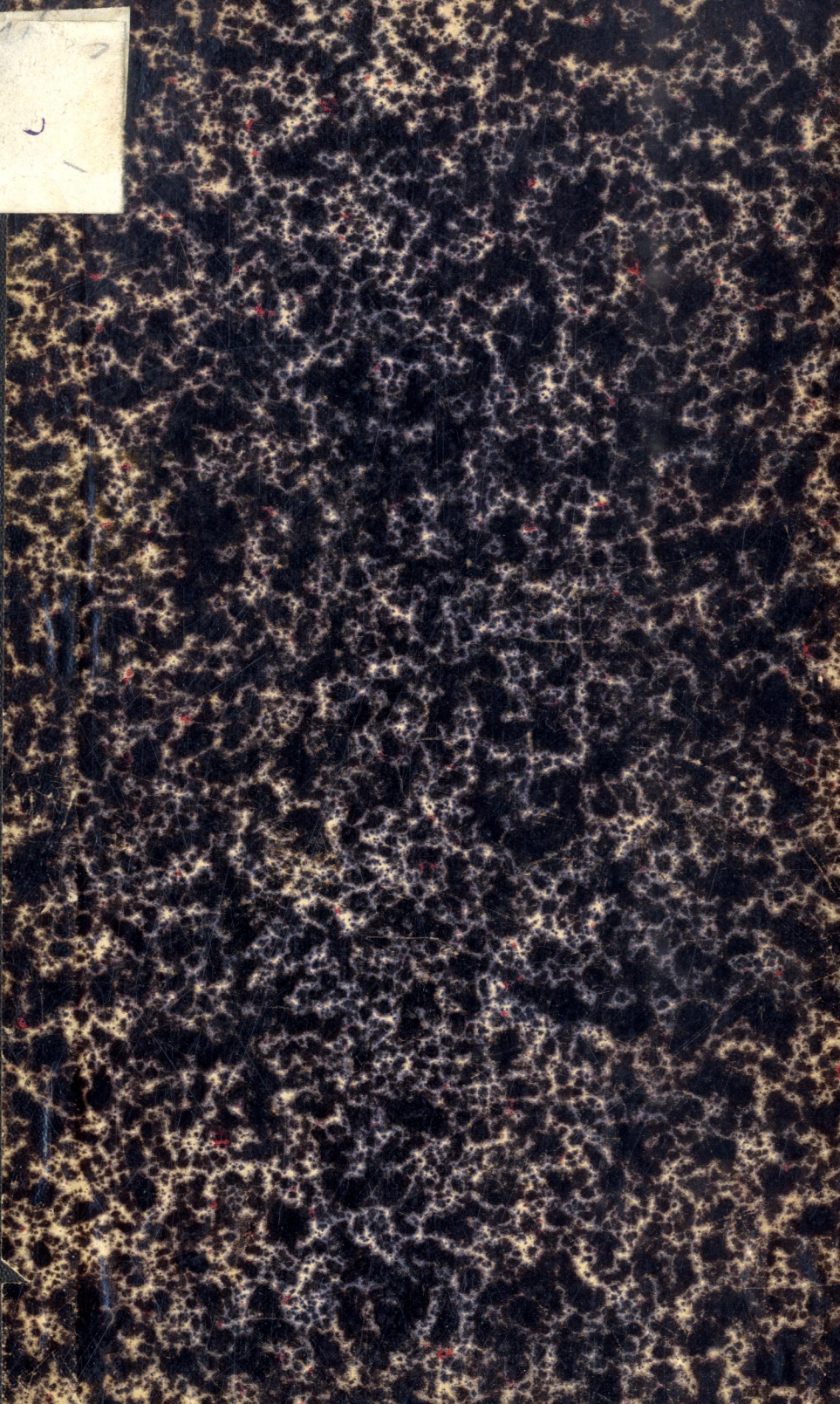

8669.

~~8.669~~

Aug 24th 11
90325

T3(5TY9-4K)52

+T3(2YK)4Y-274

06 10
Aug 27
of 13/5 1950
БІБЛІОТЕКА
наукового товариства
імені Шевченка
8.669

Причинок до історії переселення „турецьких Запорожців“ на Кубань.

Подав Сидмон Петлюра.

9/16

Зруйнування в червні 1775 р. Запорожської Січі і заведення російським урядом на території Запорожжя нового політичного, громадського та економічного ладу, що як найрадикальнійше розходився з ранішнім, виробленим на Запорожжі в продовж цілих століть, і нищив всі „права та вольности“ Запорожців, викликав, як відомо, досить значну еміграцію серед останніх. Невеличка група емігрантів знайшла захист, правда на деякий час, на польській території, а власне в повітах Київського та Брацлавського воєводств¹⁾, але головним пунктом еміграції була, безперечно, Туреччина. Натуральні багатства дунайського району, призначеного Портою для поселення Запорожців, традиційне невтручання турецького уряду у внутрішнє життя емігрантів, що давало можливість останнім жити відповідно тим традиціям та організаційним формам, які вироблені були на Запорожжі і в основу яких кладались як найширші автономні права одиниці і цілої січової організації, економічна незалежність, особливо на перших порах, свобода від державних податків, вільне користування землею — все це давало занадто привабливі умови для еміграції Запорожців власне до Туреччини, як найближчої, сусідньої держави, що забезпечувала емігрантам і de facto і de iure майже всі ті права, якими вони користались в рідному краю ще за ліпших часів існування Запорожжя.

¹⁾ П. Ивановъ. „Къ исторіи запорожскихъ казаковъ послѣ уничтоженія Сѣчи“. — Зап. Одес. Общ. Истор. и Древн. т. XXV, стр. 20.

І от з огляду на те все, що для „свободолюбних“ Запорозжів було змістом цілого життя, *conditio sine qua non* його, і чого тепер не признавав російський уряд, і повстала еміграція Запорозжів в Туреччину, як цілком натуральний акт реакції проти нового ладу життя, який почав заводити на Запорозжі російський уряд, як перший спосіб зберегти від гнобителів все те, що було найбільш сьвятим і неминуче потрібним в очах пригноблених.

Повставши з таких мотивів, як бачимо політично-економічних, еміграція чим далше все більше і більше розросталась. Не дивлячись на те, що уряд російський вживав всіх можливих способів, аби затримати еміграцію і в тій цілі збільшував залоги в Січі і в иньших містах Запорожа, розставляв по Богу та Дністрі чимало полків „для охорони кордону від Кримсько-турецьких земель і для унеможливлення утечі в сі землі Запорозжів“¹⁾, по шляхах та дорогах ставив застави і взагалі вживав „всіх лучшие осторожности и изслѣдованія“²⁾, — не дивлячись на всі сі репресії, еміграція прийняла такі розміри, що уже за рік після зруйнування Січи, а власне до липня 1776 р. число емігрантів-запорозжів в Туреччині сягало 7000 чоловіка³⁾.

Поголоски про те, що „добре буде Запорозжям і під Турком жити“, що „Турчин нас добре знає“ і тому прийме до себе і що

„Ой изходились да у кінець Дунаю

„Та до купи лимани,

„Бо там наших Запорозжів

„Сорок тисяч проживали“ —

мали широке розповсюдження серед народніх мас на Запорозжі і дійсно не були самим лише утвором народньої поетичної творчости без живого реального змісту, але мали під собою більші-менші фактичні підстави. А як такі, вони, укупі з сьвідомою агітацією тих емігрантів, що повертали з Туреччини на Запороже зі спеціальною місією ширити думки про еміграцію з Запорожа в Туреччину⁴⁾, відігравали ролю помічного фактора в збільшенню числа емігрантів.

Все се не могло не завдавати клопоту російському урядови, а самий факт осідання емігрантів в землях, що сумежили

¹⁾ Скальковский. Исторія Новой Сѣчи, ч. III, стр. 200; Дубровинъ — Присоединение Крыма къ Россіи, т. I, документ з 9/IX 1776 р.

²⁾ П. Ивановъ, цитов праця, стр. 24.

³⁾ Ibid. стр. 27. ⁴⁾ Ibid. стр. 29.

з російським кордоном, був цілком небезпечний з політичного боку і грозив в недалекій будучности викликати досить небажані і неприємні явища. І от ми бачимо, що з огляду на сю небезпеку, російський уряд уживає різних способів, щоб з одного боку унеможливити еміграцію — і для сього вживає всіляких репресалій, згаданих нами вище, а з другого — заходить ся також над тим, аби повернути назад тих, що вже виємігували в Туреччину. Вже за рік після зруйновання Запорожа кн. Потьомкін радить кн. Прозоровському¹⁾, що проєктував „вимагати“ від Порти видачі запорожських емігрантів, піклуватись „всімми ласкавими образами“ привлечь ихъ къ возвращенію въ отечество²⁾. Але заходи сі „ласкавими образами“ полагодити справу, вкупі з видаваними царицею Катериною II в роках 1779 і 1780 маніфестами, в котрих вона обіцяла повну амністію „бѣглецямъ... самовольно отлучившимся за границу“³⁾, мали не багато успіху. Повертали ся одиниці, в ліпшім разі десятки. Решта — тисячі — не слухали закликів уряду і свого боку піклувалася про те, аби скорше і формально стати підданими Порти і таким робом на все позбавитись „тиранической руки Россіи“⁴⁾.

Не вважаючи на се, російський уряд всеж не залишає своїх намірів намовити до повороту „невірних Запорожців“ — такий епітет придбали емігранти в устах уряду в противенство „вірним“ козакам, що залишилися на території зруйнованого Запорожа і увійшли потім, як головний кадр, в т. зв. „чорноморське козаچه військо“. До здійснення сих намірів уряд іде новими шляхами: засидає до емігрантів спеціальних агентів, на обовязку яких лежало переконати „заблудшихся безумцов“ повернути назад в Росію⁵⁾, видає до них проклямації, в яких — як се робить Потьомкін, в імени цариці обіцяє „прощення за оставленіе отечества“, а від себе „защиту и покровительство“ і користанне тими правами, якими наділено було військо „вірних козаків“ чорноморських⁶⁾, нарешті заохочує старшину сих останніх допомогти йому можливими способами в тій справі.

¹⁾ Кн. Прозоровський був начальником військ, що кватирували в 1776 р. в Азовській та Новоросійській губ.

²⁾ Дубровинъ, Военно-историч. матеріали, вип. IV, стр. 95.

³⁾ Полн. Собр. Зак. Рос. Имп. 1779 г. N. 14,780, 5 мая, N. 18,006.

⁴⁾ П. Ивановъ, цит. праця, стр. 37.

⁵⁾ П. Ивановъ, стр. 37; примѣч. 4.

⁶⁾ П. Короленко „Черноморцы“ Ист. моногр., с. 4—6; пор. його ж „Предки Кубанскихъ казаковъ на Дикѣстрѣ“ с. 12.

І дійсно, старшина „вірних козаків“, особливо кошовий Чепіга і військовий судія Головатий силкують ся з свого боку ужити всіх способів, аби допомогти урядови і таким робом заслужити „ласки та вниманія“ цариці та вищого російського начальства¹⁾. Способами сими старшина не перебирає. Досить ілюструвати се нехтування старшини моральними мотивами прикладом Антона Головатого, котрий під час війни Росії з Турцією 1787—1788 р. пустив поголоску, що „по заключенні съ Турками мира, всі турецькі Запорожцы будуть виданы Росіи, какъ военные дезертиры“²⁾. Поголоска не мала, звичайно, під собою жадного фактичного ґрунту, але певний вплив на емігрантів і еміграцію вона відіграла: поголоска ся, як свідчить один офіціальний історик чорноморських козаків³⁾ не одного „черноморца удержала отъ постыднаго (sic!) перехода за Дунай къ невѣрнымъ козакамъ и гибельно подѣйствовала на нѣкоторыхъ, принявшихъ законъ Магомета. Эти отступники отъ вѣры христіанской, по выраженію казаковъ, потурчилились, чтобы не считаться русскими козаками и навсегда уже остаются въ турецкой державѣ безъ выдачи русскимъ при заключеніи мира съ Турціей“.

Спосіб, на який зважив ся Головатий, щоб „заслужить ласки и милостей“ від російського уряду, нагадує анальоґічне поводження в подібній же справі не менше відомого кошового Гладкого, котрий для привернення „турецьких Запорожців“ на свій бік і виводу їх з Турції, пустив „вымышленные слухи о томъ, что по случаю предстоящей войны съ Россіей, Султанъ намѣренъ переселить Запорожскую (Дунайську) Сѣчь въ Египетъ“⁴⁾. Сей — так характеристичний для морального образу і діяльності двох віддалених один від другого цілими десятиліттями проводирів і діячів „вірних“ козаків, стає улюбленим і для всіх иньших, хто силою різних умов брав участь в приверненню назад „під могучую руку Росії“ турецьких Запорожців.

Не зайвою, а досить характеристичною ілюстрацією таких заходів — такої свідомої брехні, може стати один епізод

¹⁾ Дмитренко. „Сборникъ Историч. матер. по исторіи Кубан. казач. войска, т. III, стр. 55 і далі.

²⁾ Короленко. „Предки Кубанскихъ казаковъ на Днѣстрѣ“, стр. 107—108.

³⁾ Короленко.

⁴⁾ Русская Старина 1881 г. кн. 2, стр. 383.

діяльності херсонського воєнного губернатора, відомого Дюка-де-Рішельє, що відкривав новий бік в діяльності визначеного „устроїтеля“ Новоросійського края.

Треба зазначити, що ті „печені голубці“, якими уряд силкував ся привернути назад „безумцовъ“ і „затвердѣлыхъ въ грубости“ емігрантів і які виставляв він перед ними в конкретній формі повної амністії „за самовольное оставленіе отечества“, користання тими „благами“ і правами, якими було наділено військово чорноморських козаків, і нарешті в формі „пожалованія имъ чиновъ и милостей від імператриці“¹⁾, були пустою фразою без жадного реального змісту для цілої маси емігрантів, що раніш на власній шкурі пересвідчилися в щирості такої політики. Але всеж ся політика мала позитивні наслідки, хоч би тільки що до одиниць з поміж емігрантів. Ловлячись на гачки такої політики поодинокі емігранти повертали назад в Росію, приносили спокуту в „самовольномъ оставленіи отечества“ і здебільшого „опредѣлялись на службу въ Черноморское войско“, звичайно з осторогою „что впредь за подобное взыщется по всей строгости законовъ“.

Таким емігрантом був певно і Йосиф Білецький. Як видно із спеціального „діла“ кубанського військового архива²⁾, Білецький проживав раніш на Дунаю; але року 1804 — з яких мотивів, невідомо — він повернув ся в Росію і звернув ся до одеського воєнного губернатора Дюка-де-Рішельє, головного начальника чорноморського війська, з проханням прийняти його в се військо. Рішельє відослав Білецького до тавричеського губернатора Мертваго, щоби той полагодив якоесь справу. Очевидно, Білецький показав ся Мертваго чоловіком небезпечним; дуже може бути, що він прийняв його за післанця від турецьких Запорожців до чорноморських козаків зі спеціальним дорученням перемовити останніх в Туреччину, можливо також, що Мертваго хотів пересвідчитись в щирості симпатій Білецького до Росії, але будь що будь останній на допиті „внушилъ подозрѣніе“ і на підставі сього „задержанъ подъ стражею“. Як довго довелося сидіти „під стражею“ Білецькому, із „діла“ не видно,

¹⁾ Дмитренко. „Сборникъ Истор. матеріаловъ по исторіи Кубанскаго казач. войска, т. I, стр. 61—62, 63—64 і далі; т. II стр. 39 і далі.

²⁾ „Дѣло о наблюденіи за бывшимъ турецкимъ Запорожцемъ Іосифомъ Бѣлецкимъ, присланнымъ въ войскъ сіе въ поведеніе“. Войск. Арх. Куб. каз. войска Общ оп. 492; св. 35, кн. 109.

але видно що на волю його випущено 30 червня 1804 р., і власне на основі наказу міністра внутрішніх справ, до якого, очевидно, Мертваго удавав ся за ближшими інформаціями що до подагодження справи Білецького¹⁾). На основі тогож таки наказу міністра, Білецькому дано пашпорт і відправлено „для причисленія его въ число Черноморскихъ казаковъ“ і певно з наказом, як се вживалось в подібних випадках²⁾), „чтобы слѣдоваль поспѣшнѣе не проживая праздно нигдѣ“ по дорозі. Укупі з сим Мертваго конфіденціально наказував Бурсакови, кошовому атаманови чорноморського війська, аби той піклував ся „имѣть непримѣтное наблюденіе за поведеніемъ сего запорожца Бѣлецкаго, не оскорбляя ни мало и не давая вида, что онъ подозрѣваемъ“. Колиб Бурсак зауважив щось такого „неблагодарного“ з боку запідозреного, то в такім разі йому рекомендовалось „взявъ приличныя мѣры“, зразу ж повідомити про се його, Мертваго³⁾).

З другого боку і Рішельє досить рішучо наказував Бурсакови, аби він навернув Білецького, щоби сей останній „отозвался къ брату своему, находящемуся между турецкими запорожцами объ оказанныхъ ему у насъ милостяхъ“, і колиб примітив „охотное къ тому расположеніе“ з боку Білецького, то щоб порадив йому, „что онъ — Білецький — можетъ изъяснить во ономъ письмѣ, что хотя и послѣдоваль съ нимъ нѣкоторый и имъ извѣстный случай (себто той арешт), но сіе ошибкою или по какимъ либо недоразумѣніемъ учинено и что въ прочемъ онъ по войсковому пріѣму и по выгоды своего состоянія весьма доволенъ, и приглашаетъ и ихъ воспользоваться онымъ безъ всякаго сомнѣнія подобною монаршею милостію“⁴⁾).

Таким робом вищий уряд російський в особі Рішельє і Мертваго давав в руки Бурсака цілу програму поводження з Білецьким і головними цілями тої програми було з одного боку упевнитись різними афентурними засобами в щирости спокути Білецького, а з другого, покористувати ся ним в справі повер-

¹⁾ Дѣло Войск. Арх. Куб. каз. войска кн. 109; общ. оп. 492; св. 35, л. 1.

²⁾ Дѣло Войск. Арх. Куб. каз. войска кн. 120; общ. оп. 530; св. 38, л. 68 і др.

³⁾ Дѣло Войск. Арх. Куб. каз. войска кн. 109; общ. оп. 492; св. 35, л. 1.

⁴⁾ *ibid.* л. 12.

нення в Росію турецьких Запорожців. Бурсак досить ясно зрозумів і енергійно виконав політику вищого уряду. А як та вся політика переводилась в дійсности, видно, напр., хоча би з отсього листа, який Бурсак „по секрету“ надсилав 29 червня 1805 р. полковому хорунжому Федоренкові, що виконував власне функції доглядача за Білецьким:

„Г—ну полковому Хорунжому Федоренку

„О нахожденіи въ Очувескомъ рыболовномъ заводѣ сего войска козака Іосифа Бѣлецкаго, о наблюденіи за нимъ въ поведеніи его вы предварены моимъ предписаніемъ отъ 25 февраля сего года N. 202 съ тѣмъ, чтобы вы доносили мнѣ о поведеніи его каждомѣсячно; теперь же предписываю вамъ стороною приобрѣсть его — Бѣлецкаго — къ себѣ довѣренность, удостовѣрить его о особливомъ къ нему благорасположеніи и всегдашнемъ попеченіи, чтобы онъ навсегда былъ въ благосостояніи; узнать также стороною, какъ онъ принимаетъ и чувствуетъ всѣ тѣ мои расположенія къ нему относящіяся; тогда уже, пригласивъ его къ себѣ, и наединѣ самимъ вамъ о всемъ вышеписанномъ отъ имени моего удостовѣрить, между тѣмъ войти въ разговоръ о прежнемъ его положеніи и, сравнивая оное съ нѣышнимъ, дать ему почувствовать, что нѣнѣшнее превосходитъ то, въ каковомъ онъ былъ въ Азіи, мѣстѣ отдаленномъ отъ отечества, сродниковъ и знакомыхъ и не приносящемъ въ жизни никакого удовольствія, кромѣ частаго оскорбленія, чувствуемаго отъ тѣхъ, кому онъ только по одной своей волѣ принадлежалъ, безъ вниманія объ его состояніи и заслугахъ, словомъ безъ человѣколюбія; напротивъ того, показать, что здѣсь въ отечествѣ по всемилостивѣйшему вниманію Государя Императора и тѣхъ начальниковъ, коимъ представлено право, всегда простирается попеченіе о заслугахъ и уваженіи оныхъ во всякихъ состояніяхъ; съ тѣмъ вмѣстѣ сказать, что и всѣ тѣ товарищи его, кои нынѣ находятся въ Турецкихъ Запорозцахъ въ Азіи, воспользовались бы вышеписаннымъ вниманіемъ всемилостивѣйшаго Государя нашего и благосостояніемъ своимъ въ Россію къ совмѣстному съ онымъ Бѣлецкимъ здѣсь въ войскѣ жительству отъ столь гнуснаго азіатскаго порабощенія, въ коемъ нынѣ они находятся, — внявъ вниманію на сіе Бѣлецкаго и отзыву, ежели оной будетъ къ симъ наклоненіямъ согласенъ, тогда его именемъ моимъ удостовѣрить, что они при ономъ вниманіи получаютъ полное Всемилоствѣйшее прощеніе по возвращеніи своемъ сюда, яко люди имѣющіе совѣсть и приносящіе въ нѣкоторой

своей легкомысленности самовольное признаніе, на которое здѣсь сверхъ чего и законы полагають тоже уваженіе, и онъ, яко ходатай о томъ, в особливомъ будетъ уваженіи, здѣлавъ примѣрную Государю нашему услугу, пріятную ему, Всевышнему и челоувѣчеству; и наконецъ, сказать, что все то безъ всякихъ затрудненій исполнить можетъ, подписавъ только письмо къ брату его, въ Азій находящемуся, при семъ прилагаемое, которое сказать, чтобы было вѣрно къ нему доставлено: я буду просить нашего военнаго губернатора¹⁾, которому не упушу и его Бѣлецкаго все-россійскому престолу всеподаннѣйшаго въ ономъ усердіи описать, о подписѣ имъ коего письма наклонить вамъ его миролюбиво по вышеписаннымъ убѣжденіямъ, продолжая и впредь обохожденіе съ нимъ также благосклонное, удостовѣривать его при случаяхъ именемъ моимъ, что я особливаго продолженія попеченія мого о благосостояніи его и всѣхъ тѣхъ имъ приглашаемыхъ изъ Азій на возвращеніи сюда никогда благодѣянія оставить не могу по должности моей, возложенной на меня отъ Всемилостивѣйшаго Государя по законамъ его. По подпискѣ имъ Бѣлецкимъ того письма, оное тогдажъ прислать ко мнѣ при вашемъ рапортѣ чрезъ нарочнаго съ обстоятельнымъ описаніемъ исполненія имъ моего вамъ предписанія, наклоненія по оному отъ васъ Бѣлецкаго и его разговоровъ при соглашеніи на оное будущихъ²⁾.

Очевидно і Федоренкови і иньшим небагато довелось покласти праці над тим, аби упевнити Білецького в величезній, навіть універсальній, по думці Бурсака, вазі для „Бога, Царя и всего челоувѣчества“, яку міг мати один підпис його ймення на виготовленім Бурсаком листі до брата Білецького і иньших турецьких Запорожців, проживавших в Азії „подъ гнуснымъ азіатскимъ порабощеніемъ“. Доволі езуїтська політика, якій мусів підпасти Білецький, скоро дали свої пезитивні наслідки, бо вже за два місяці, а власне 24 серпня Барабаш, смотритель ачуевських риболовних заводів, де проживав по наказу чорноморського військового уряду „бувший турецький запорожець Білецький“, відписував Бурсакови, що „присланное при предписаніи... письмо къ брату (Білецького), находящемусь въ Азій, куреня Батурина... козаку Игнату Ковалю, оной Бѣлецкій

¹⁾ Себто Дюка-де-Рішельє.

²⁾ Дѣло Войск. Арх. Куб. каз. войска общ. оп. 492; св. 35, кн. 109, N. 1125.

подписалъ и просилъ Вашего Высокоблагородія написать увѣрительное отъ себя письмо тамошнему кошевому Самѣлѣ Гаркушѣ, кой получа, увѣряетъ онъ Бѣлецкій, дѣйствительно пригласитъ и другихъ согласиться выйти⁴¹⁾.

Укупі з сим Барабаш повертав Бурсакови і зложений останнім лист до турецького Запорожця, брата Білецького, тільки за власноручним підписом самого Білецького. Текст сього в кождім разі інтересного листа такий:

„Любезный мой братецъ Игнатъ!

Возвратись въ Россію, въ нѣдра нашего отечества, подѣ скипетръ нашего Всемилостивѣйшаго Государя Императора, получа отъ него же въ коловратности моей прощеніе, здѣланной, какъ и вамъ извѣстно бытіемъ отъ законнаго Его Величества подданства въ Азіи, и находясь нынѣ на жительствѣ въ войскѣ Черноморскомъ, составленномъ изъ прежнихъ Запорожцевъ, жительствовавшихъ на Кубани, не могу нахвалиться довольно передъ вами о моемъ состояніи и изобразить, какъ спокойно жительствоють здѣсь оныя наши сослужители, находясь подѣ мудрымъ правленіемъ Всемилостивѣйшаго Нашего Всероссійскаго Государя Императора, всѣ имъ представлены здѣсь выгоды, какъ въ землѣ на всякую ихъ потребу, такъ и въ рыболовныхъ заводахъ и прочемъ, а я пожелавъ и прибывъ сюда, нахожусь по особливому о мнѣ попеченію Кошоваго здѣшняго въ рыболовномъ войсковомъ заводѣ въ Очуевѣ, въ мѣстѣ для меня выгодномъ и имѣю отъ трудовъ моихъ доходъ, который на всѣ мои труды есть довольный, а со временемъ думаю заводиться и хозяйствомъ и тако, жизнь мою не соединяю уже нынѣ ни съ какою моею коловратностью, есть для меня блаженственная, тѣмъ паче, что я нахожусь въ нѣдрахъ природно-любезнѣйшаго (sic!) своего отечества при моихъ соотчичахъ, воздаю предѣ Всевышнимъ покаянiе въ прежней моей коловратности, подобно нынѣ вашей, полагаю, любезнѣйшій мой, что вы, я думаю, заключаете, когда произошелъ надо мною извѣстный вамъ случай, что содержишь былъ подѣ стражею, что я уже въ неизвѣстныхъ мѣстахъ нахожусь, но оной послѣдовалъ отъ тѣхъ малыхъ частныхъ начальниковъ, кои обо мнѣ не знали, но когда до вышняго дѣло дошло, то получилъ я тотъ часъ чрезъ донесенія ихъ Всемилостивѣйшему Государю нашему изъ подѣ караула свободу и отъ всякаго меня наказанія за вѣроломность мою, что я по

⁴¹⁾ Ibid. л. 18.

волѣ моеї былъ въ Азіи, прощеніе, которое и вамъ, яко подобнымъ мнѣ, также оказано будетъ, ежели вы согласитесь возвратитесь въ свое отечество въ Россію, въ чемъ васъ Всевышнимъ Богомъ увѣряю, да и можетъ ли оное послѣдовать здѣсь въ Россіи, когда Государь есть истинно всемилостивѣйшій и законы его на приносящихъ въ легкомысленности своей, какова есть ваша, и моя была, самовольное признаніе, полагають тоже уваженіе, о семъ, любезнѣйшій братъ, я увѣренъ отъ тѣхъ здѣшнихъ начальниковъ, кои мнѣ тоже при выходѣ изъ Турціи сюда сказали и въ томъ меня увѣрили; да я сверхъ того много и отъ другихъ слыхалъ, слѣдовательно, какое же есть въ томъ еще сомнѣніе и какъ можно противъ сего другого чего надѣяться отъ столь Всемиловѣйшаго Государя, какъ только со всемилостивѣйшимъ благоволеніемъ призрѣнія и помилованія васъ приносящихъ признаніе въ легкомысленности своей и непріятноли Его Императорскому Величеству будетъ признаніе и возвращеніе ваше подъ скипетръ державы его.

И такъ единою истиною увѣривъ васъ во ономъ, прошу васъ усерднѣйше и прочихъ прежнихъ моихъ сослужебниковъ, находящихся и нынѣ въ Азіи внять совѣту моему, возвратиться отсюда постыднаго азіатскаго рабства въ Россію, въ нѣдра своего отечества и просить, у кого слѣдуетъ о повелѣніи васъ здѣсь въ Черноморіи вмѣстѣ съ вашими соотчичами тутъ свидѣвшись съ вами, чего я искренно желаю, и нетерпеливо ожидаю; будемъ продолжать спокойную жизнь и блаженствовать подъ скипетромъ природнаго нашего всемилостивѣйшаго Государя.

пребываю съ истиннымъ моимъ къ вамъ, любезнѣйшій братъ, почтеніемъ и усердіемъ, всегда любезный братъ и покорный и усердный Іосифъ Бѣлецкій.

Августа 1805 года.

Очуевъ въ Черноморскихъ предѣлахъ ¹⁾.

Чи дійсно сей лист надісланий був в Туреччину до брата Білецького, і коли був надісланий, та які мав безпосередні фактичні наслідки, — певних вказівок на се в „ділі“ та і взагалі в кубанському військовому архіві, бракує. Так само бракує в історичній літературі і данних про зносини Дюка-де-

¹⁾ Дѣло Войск. Арх. Куб. каз. войска общ. оп. 492; св. 35, кн. 109, л. 15 - 16.

Решіл'є з кошовим Самійлом Гаркушею, якого Білецький певно ототожнює з Самійлом Калниболотським¹⁾, котрий був кошовим у „турецьких Запорожців“ коло 1807 року.

Та будь що будь поданий нами зразок заходів Російського уряду в справі повернення з Туреччини назад в Росію „безумцевъ“, „легкомысленныхъ“ и „закоренѣлыхъ въ грубости“ Запорожців являєть ся досить характерним для державної політики названого уряду, тої прехвальної політики „ласк“ і „обіцянок“ і „милостей“, що тільки має їх на папері, а наколи щось і реального дає з них, то лише з огляду на мотиви досить неморального порядку.

¹⁾ Кондратовичъ. „Задупайская Сѣчь“ Киев. Стар. 1883 г. т. I, стр. 53, 270, 296.

0,33 (1986)
P 5928

0,33 (1986)
P 5928